

Marianne Keränen

**ERITYISNUORTEN OSALLISUUDEN
LISÄÄMINEN YHTEISKUNNASSA**
NouHätä!-kampanjan kautta

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatus ja nuorisotyö

2026

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Marianne Keränen
Työn nimi	Erityisnuorten osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa - NouHätä!-kampanjan kautta
Toimeksiantaja	Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK)
Vuosi	2026
Sivut	36 sivua, liitteitä 1 sivua
Työn ohjaajat	Hanne Salovaara-Pitkänen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö käsittelee erityisnuorten osallisuuden vahvistamista turvallisuuskasvatuksessa sekä yhteiskunnassa NouHätä!-kampanjan kehittämisen kautta. Kehittämistyön tilaajana toimi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Työn tavoitteena oli tuottaa konkreettisia kehitysehdotuksia kampanjan materiaaleihin ja toteutukseen siten, että erityisnuoret voivat jatkossa osallistua kampanjaan täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden ikätovereidensa kanssa.

Kehittämistyön tietoperusta rakentuu osallisuuden teorialle, turvallisuuskasvatuksen pedagogiikalle sekä kansainvälisille ja kansallisille ihmisoikeussopimuksille ja laeille, kuten Suomen perustuslailla, YK:n vammais- sopimukselle ja yhdenvertaisuuslailla. Erityisnuorilla tarkoitetaan työssä nuoria, joilla on vammasta tai pitkäaikaissairaudesta johtuva toimintarajoite, joka vaikuttaa heidän yhteiskunnalliseen osallistumiseensa.

Kehittämismenetelmänä käytettiin Learning Cafe-menetelmää kahdessa eri kontekstissa. Tammikuussa 2026 tilaisuus järjestettiin Valkealan yhtenäiskoulun kouluavustajille ja helmikuussa 2026 Kymenlaakson pelastuslaitoksen henkilöstölle. Learning Cafessa teemoiteltiin syntyneitä kehittämisideoita, joista muodostui kolme pääteemaa: pedagogiset ratkaisut ja tukimuodot, järjestäjien ja ohjaajien osaamisen kehittäminen sekä yhteistyömallit eri toimijoiden välillä.

Keskeisimmät tulokset osoittavat, että NouHätä!-kampanjaan tarvitaan rinnakkainen, pelkistetty oppimateriaali erityisnuoria varten, materiaalin pilkkomista 45 minuutin osiin sekä valmiita osallistavia kysymyksiä oppitunneille. Lisäksi tiedonvaihdon sujuvoittaminen koulun ja pelastuslaitoksen välillä tunnistettiin keskeiseksi kehittämiskohteeksi.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että erityisnuorten osallisuuden esteet turvallisuuskasvatuksessa liittyvät ennen kaikkea materiaalin saavutettavuuteen, kouluttajien osaamiseen ja toimijoiden välisen yhteistyön puutteisiin — eivät erityisnuorten omiin rajoitteisiin. Kehitysehdotukset on suunnattu suoraan SPEK:ille sovellettaviksi tulevilla kampanjoilla.

Asiasanat: opinnäytetyö, erityisnuoret, turvallisuuskasvatus, yhdenvertaisuus

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Marianne Keränen
Thesis title	Increasing the participation of youth with special needs in society via NouHätä! campaign
Commissioned by	The Finnish National Rescue Association (SPEK)
Time	2026
Pages	36 pages, 1 page of appendices
Supervisor	Hanne Salovaara-Pitkänen

ABSTRACT

This thesis examines strengthening the participation of youth with special needs in safety education and in society via developing the NouHätä! campaign. The thesis was commissioned by the Finnish National Rescue Association (SPEK). The aim of the thesis was to bring out development proposals for the campaign materials and implementation so that youth with special needs can participate fully and equally alongside their peers in the future.

The theoretical framework of the development work is based on the participation theory, the pedagogy of safety education, and international as well as national human rights conventions and legislation, such as the Constitution of Finland, the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD), and the Non-Discrimination Act. In this thesis, youth with special needs refers to young people who have a functional limitation caused by a disability or a long-term illness that affects their participation in society.

The Learning Café method was used as the development method in two different contexts. In January 2026, a session was organized for the teaching assistants at Valkealan yhtenäiskoulu, and in February 2026 for the staff of the Kymenlaakso Rescue Department. The data was analyzed using thematic analysis, which resulted in three main themes: pedagogical solutions and support measures, development of organizers' and instructors' competence, and cooperation models between different operators.

The key findings indicate that the NouHätä! campaign requires a parallel, simplified learning material for youth with special needs, the division of materials into 45-minute sections, and ready-made participatory questions for the lessons. What's more, improving the exchange of information between the school and the rescue department was identified as a central area for development.

The conclusion is that barriers to the participation of youth with special needs in safety education are primarily related to the accessibility of materials, the competence of educators, and the shortcomings in cooperation between operators, rather than the young people's own limitations. The development proposals are directed directly to SPEK to be applied in future campaigns.

Keywords: thesis, youth with special needs, safety education, equality

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE	6
2.1	Kehittämisympäristön kuvaus	6
2.2	Lähtökohtatilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus	7
3	TIETOPERUSTA	9
3.1	Erityisnuorten määritelmä ja erityisyyden eri muodot	9
3.2	Osallisuuden ulottuvuudet ja merkitys yhteiskunnassa	10
3.3	Osallisuuden esteet ja haasteet erityisnuorten näkökulmasta	12
3.4	Lainsäädännöllinen ja ihmisoikeudellinen perusta	13
3.5	Turvallisuuskasvatus ja erityisnuoret	15
3.6	NouHätä!-kampanja toimintaympäristönä	16
3.7	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	17
4	KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS	18
4.1	Kehittämistavoite	18
4.2	Toimenpide	18
4.3	Kehittämismenetelmä: Learning Cafe	18
4.4	Kehittämistyön eteneminen	20
5	KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	22
5.1	Pedagogiset ratkaisut ja tukimuodot	22
5.2	Järjestäjien ja ohjaajien osaamisen kehittäminen	23
5.3	Yhteistyömallit eri toimijoiden välillä	24
5.4	Kehitysehdotukset SPEK:lle	25
5.5	Pohdinta	27
	LÄHTEET	32
	LIITTEET	

Liite 1. Saatekirje

1 JOHDANTO

Erityisnuoret jäävät monissa yhteiskunnallisissa toiminnoissa vähemmälle huomiolle, vaikka heillä on yhdenvertaiset oikeudet osallisuuteen. Turvallisuuskasvatuksessa ja erityisesti NouHätä!-kampanjassa on tunnistettu tarve kehittää tapoja, joilla myös erityisryhmät voidaan huomioida nykyistä paremmin. Tällä kehittämistyöllä vastataan tähän tarpeeseen luomalla konkreettisia ratkaisuehdotuksia erityisnuorten osallisuuden vahvistamiseksi yhteiskunnassamme.

Yhdenvertaisuus on viime vuosina noussut yhä vahvemmin esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Erityisnuorten osallisuuden vahvistaminen turvallisuuskasvatuksessa on tärkeää sekä oikeudenmukaisuuden että käytännön turvallisuuden näkökulmasta. Erityisnuoret voivat tarvita pelastustaitoja jopa enemmän kuin muut ikätoverinsa, mutta nykyiset opetusmenetelmät ja materiaalit eivät aina huomioi heidän erityistarpeitaan riittävästi.

NouHätä!-kampanja on valtakunnallinen pelastustaitokampanja, joka tavoittaa vuosittain tuhansia peruskoululaisia. Kampanjan kehittäminen erityisnuoret huomioivaksi luo mahdollisuuden merkittävään yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen turvallisuuskasvatuksen alalla. Tämä on tärkeää myös valtakunnallisen järjestötoimijan SPEK:n näkyvyydessä ja julkikuvassa.

Tämän kehittämistyön toimenpiteenä on NouHätä!-kampanjan kehittäminen erityisnuorten osallisuutta tukeväksi. Tavoitteena on kehittää konkreettisia, saavutettavia ja osallistavia keinoja, joilla erityisnuorten osallisuutta voidaan vahvistaa NouHätä!-kampanjan yhteydessä erityisesti pelastuslaitoksen koulutussuudessa. Samalla pyritään parantamaan kampanjan esteettömyyttä ja tarjoamaan turvallisuuskasvatusta myös niille nuorille, joilla on toimintatarjoitteita tai muita erityisen tuen tarpeita elämässään. Pidemmällä aikavälillä työ edistää yhdenvertaisuutta valtakunnallisessa kampanjassa ja mahdollistaa tärkeiden pelastustaitojen oppimisen kaikille nuorille, myös erityistarpeista huolimatta.

Kehittämistyössä hyödynnetään Learning Cafe-menetelmää yhteistyössä koulun opettajien, kouluavustajien ja pelastuslaitosten kanssa. Yhteistyökouluna toimii Valkealan yhtenäiskoulu Kouvolassa, jossa opetusta järjestetään myös erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Yhteistyöpelastuslaitoksena toimii Kymenlaakson pelastuslaitos, jonka kanssa käytetään myös Learning Cafe-menetelmää Valkealan yhtenäiskoulun henkilöstön Learning Cafeen tuloksien perusteella.

Vaikka otanta on paikallisella tasolla suoritettu, kehittämistyön tuloksia SPEK voi hyödyntää jo tässä vaiheessa suoraan tulevien NouHätä!-kampanjan suunnittelussa ja järjestämisessä. Tämä lisää osaltaan myös turvallisuuskasvatuksen saavutettavuutta erityisnuorille.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTA JA TARVE

2.1 Kehittämisympäristön kuvaus

Kehittämistyön tilaajana toimii Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, joka toimii myös organisoivana tahona NouHätä!-kampanjan suhteen ja tuottaa ennakkomateriaalin verkkoon kaikkien saataville. Varsinainen opetus- ja järjestämistyö tapahtuu kouluilla yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa, jotka tarjoavat kouluttamisapua tarvittaessa. (SPEK 2025.)

NouHätä!-kampanja on valtakunnallisesti toteutettava pelastustaitokampanja, joka yhdistää opetuksen ja kilpailutoiminnan. Kampanjan tavoitteena on lisätä nuorten valmiuksia vaaratilanteiden ennakointiin ja estämiseen sekä oikeiden toimintamallien oppimiseen onnettomuustilanteissa. (Sundblom ym. 2025, 12.)

Nykyisessä mallissa on toteutettu digitaalinen oppimateriaali, jonka opettaja voi ladata käyttöönsä. Taitojen ja tietojen opettelu voidaan koululla toteuttaa itsenäisesti tai pelastuslaitoksen tuella. Luokat voivat osallistua pelkästään kampanjaan tai myös kilpailuun. Kilpailu etenee aluekilpailuista valtakunnalliseen finaaliin Pelastusopistolle Kuopioon. (Opetushallitus s.a.)

Pelastustoimen toiminnassa korostuvat yhdenvertaisuuden periaatteet, ja pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelmassa on asetettu tavoitteeksi vammaisten henkilöiden ja osatyökykyisten määrän lisäämistä pelastusalan henkilöstössä (STM 2024, 40). Pelastustoimen arvot myös ohjaavat tähän suuntaan: ”inhimillisesti, ammatillisesti ja luotettavasti” (Valtioneuvosto 2020). Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmassa näkyy vahvasti myös vammaisten henkilöiden turvallisuuden varmistaminen, ja tavoitteena on muun muassa toimintakyvyltään rajoittuneiden palokuolemien sekä tapaturmien kääntäminen laskuun (STM 2024, 64–69). Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (2024) mukaan sisäministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa painotetaan toiminnan ohjauksessa monikanavaisen asioinnin säilyttämistä, palvelujen saatavuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Suunnitelman yhtenä painopistealueena on erityisesti vammaisten henkilöiden osallisuuden lisääminen asioiden valmistelussa (STM 2024, 40).

2.2 Lähtökohtatilanteen ja kehittämistarpeen kuvaus

Suomessa merkittävä määrä nuoria saa tukea koulupolullaan. Vuonna 2021 perusopetuksessa erityistä tukea sai 53 000 oppilasta (9 %) ja tehostettua tukea 76 000 oppilasta (14 %) (Valtion nuorisoneuvosto 2023, 6). Nämä luvut korostavat kohderyhmän merkittävyyttä ja tarvetta tarkastella heidän osallisuuttaan turvallisuuskasvatuksessa. Kyseessä ei ole marginaalinen ryhmä vaan huomattava osa peruskoululaisista.

Saavutettavuus ja esteettömyys ovat nousseet tärkeäksi osaksi yhdenvertaisuutta, ja aiheesta on saatavilla Aluehallintoviraston tuottamaa koulutusta (Traficom 2025). Digitaalisten palveluiden lisääntyessä on erityisen tärkeää varmistaa, että palvelut ovat saavutettavia myös henkilöille, joille digitaalisten ratkaisujen käyttäminen on vaikeampaa.

Opinnäytetyön tekijänä minulla on omakohtaista kokemusta erityisnuorten kanssa toimimisesta, ja olen havainnut yhdenvertaisuuden puutteita käytännön tasolla. Tämä motivoi minua ottamaan yhteyttä SPEK:iin asian edistämiseksi. Kehittämistarve tunnistettiin myös SPEK:ssä, mikä mahdollisti kehittämistyön käynnistämisen.

NouHätä!-kampanja on valtakunnallisesti toteutettava pelastustaitokampanja. Sen tavoitteena on lisätä nuorten valmiuksia vaaratilanteiden ennakointiin ja estämiseen sekä oikeiden toimintamallien oppimiseen onnettomuustilanteissa. Tällä hetkellä kampanjan runko ja materiaali ovat kaikille samat, vaikkakin SPEK on lisännyt materiaalin saavutettavammaksi jo vuoden 2025 materiaaliin.

Kampanja koostuu erilaisista opetusmateriaaleista, jotka käsittelevät erilaisia pelastustaitoja ja turvallisuusasioita. Opettajat voivat ladata sähköisen oppimateriaalin käyttöönsä ja toteuttaa opetuksen joko itsenäisesti tai pelastuslaitoksen tuella. (NouHätä! 2025.) Luokat voivat osallistua pelkästään kampanjaan tai myös kilpailuun, joka etenee aluekilpailuista valtakunnalliseen finaaliin Pelastusopistolle Kuopioon.

Kehittämistarve on konkreettinen ja moniulotteinen. Ensinnäkin nykyiset materiaalit ja menetelmät eivät toteudu tasalaatuisesti, yhdenvertaisuuslain mukaisesti, erityisnuorten erilaisia oppimistyyliä ja tuen tarpeita mukaillen. Kokemukseni mukaan myös opetukseen tarvittaessa osallistuvalla pelastuslaitoksen opettavalla henkilöstöllä ei ole aina riittävästi tarvittavaa osaamista erityisnuorten kohtaamiseen ja ohjaamiseen.

Turvallisuustaitojen oppiminen on erityisen tärkeää erityisnuorille, koska he voivat olla haavoittuvampia erilaisissa vaaratilanteissa kuin muut ikätoverinsa. Samalla turvallisuustaitojen hallinta voi merkittävästi lisätä heidän itsenäisyyttään ja itseluottamusta arjessa.

Kehittämistarve on tunnistettu niin NouHätä!-kampanjaa järjestävän SPEK:n kautta, kuin omien havaintojenikin perusteella, joita huomioin omien erityislasteni kautta sekä harjoittelussani ollessani Kaakkois-Suomen pelastusalan liitolla. Erityisesti havaintoni perustuivat harjoittelussa havainnoidessani NouHätä! -kilpailua Kymenlaakson pelastuslaitoksella vuonna 2024. Toisessa harjoittelussani SPEK:lle toin huomioni ilmi. SPEK osoitti vahvaa tukea ja kiinnostusta NouHätä! - kampanjan kehittämiseen, jota he ovat tehneet jo aiemminkin.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Erityisnuorten määritelmä ja erityisyyden eri muodot

Tässä kehittämistyössä käytetty termi "erityisnuoret" viittaa nuoriin, joilla on vammasta tai pitkäaikaissairaudesta johtuva pitkäaikainen toimintarajoite. Tämä rajoite voi olla fyysinen, sensorinen, älyllinen, kognitiivinen tai psykososiaalinen, ja se vaikuttaa heidän jokapäiväiseen elämäänsä ja yhteiskunnalliseen osallistumiseensa (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 10–11).

Vammaisten kokemukset, tarpeet ja voimavarat vaihtelevat suuresti. Vammaisuus itsessään on suhteellinen käsite, joka määrittyy aina suhteessa tiettyyn tilanteeseen, ympäristöön, kulttuuriin tai yksilön omaan kokemukseen. Siksi yksilöllinen näkökulma on välttämätön, vaikkakaan vammaisuus ei ole yksilön ongelma. Vammaisuuden sosiaalinen malli korostaa, että rajoitteet eivät johdu ensisijaisesti henkilön vammasta, vaan ympäristön esteistä ja asenteista, yhteiskunnasta. (Verner 2024.) Tämä näkökulma on keskeinen kehittämistyössä, koska se ohjaa keskittymään ympäristön ja toimintatapojen muuttamiseen yksilön "korjaamisen" sijaan. (Martin 2016, 26.)

Erityisyys voi ilmetä turvallisuuskasvatuksessa monin eri tavoin ja STM:n (2024, 71) mukaan julkiseen ja itsenäiseen elämään tulee käyttää erityispalveluita, erilaisia tuen muotoja ja mukautuksia. Rajoituksia ja haasteita voi olla esimerkiksi:

Fyysiset rajoitteet: Liikuntavammat, CP-vamma tai muut fyysiset toimintarajoitteet voivat vaikuttaa kykyyn osallistua (Martin 2016, 103) käytännön harjoituksiin tai kilpailutoimintaan. Nämä nuoret voivat tarvita yhdenvertaisuuslain mukaisia kohtuullisia mukautuksia (STM 2024, 85) harjoituksissa ja STM:n (2024, 114) mukaan myös esteettömiä tiloja.

Kognitiiviset haasteet: Kehitysvammaisuus, oppimisen ja muistamisen erityisvaikeudet tai muut kognitiiviset haasteet voivat vaikuttaa tiedon käsittelyyn ja omaksumiseen (Proneuron 2025). Turvallisuusohjeita tulee esittää selkokielellä ja käyttää monipuolisia opetusmenetelmiä (Kokkonen 2014, 14–16).

Aistirajoitteet: Näkö- tai kuulovammat vaativat erityisiä mukautuksia materiaalien saavutettavuudessa ja viestinnässä. Jollei niitä huomioida ne hankaloittavat muun muassa digipalveluiden käyttöä (Pesonen s.a.) Digipalveluissa tulee huomioida myös näkövammaiset ja kuulovammaiset käyttäjät sekä huomioida heidän ja muiden käyttäjien erilaisuus. (Traficom 2025).

Neurologiset erityispiirteet: Autismin kirjon häiriöt, ADHD tai muut neurologiset erityispiirteet voivat vaikuttaa sosiaaliseen vuorovaikutukseen, keskittymiseen ja ympäristön sensoristen ärsykkeiden käsittelyyn (Käypä hoito 2016). Näissä tapauksissa voidaan tarvita ärsykeetöntä ympäristöä (MLL 2024).

Kommunikaatiovaikeudet: Kielelliset haasteet, puheen ymmärtämisen haasteet tai puhumisen haasteet. Kommunikaation apuvälineiden käyttö vaatii mukautuksia viestinnässä ja vuorovaikutuksessa (Tikoteekki s.a.). Tärkeää on antaa riittävästi aikaa ja taukoja (Kokkonieniemi 2014, 22). Tarvittaessa voidaan käyttää tukiviittomia, kuvakommunikaatiota, piirtämistä, kirjoittamista tai muunlaisia kommunikaatiokeinoja (Tikoteekki s.a.).

3.2 Osallisuuden ulottuvuudet ja merkitys yhteiskunnassa

Kehittämistyö nojaa osallisuuden teoriaan, ihmisoikeuksiin sopimusten ja lakien kautta, joita ovat esimerkiksi Suomen perustuslaki ja YK:n vammaissopimuksen periaatteet sekä vammaissopimus (Ahola & Pollari 2018). Työssä on käytetty käytännön nuorisokasvatuksen sekä turvallisuuskasvatuksen pedagogiikkaa. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus sekä Suomen perustuslain yhdenvertaisuusperiaate luovat työn perustan (Suomen perustuslaki 731/1999; Invalidiliitto, s.a.b.).

Osallisuus on suomalaisessa keskustelussa ja lainsäädännössä laajempi käsite kuin pelkkä osallistuminen. Osallisuus tarkoittaa kokemusta yhteisöön kuulumisesta, turvallisuuden tunteesta, toimijuudesta omassa elämässä ja merkityksellisistä sosiaalisista rooleista ja suhteista (Ervasti 2021, 5).

Osallisuus edellyttää riittäviä aineellisia resursseja, mahdollisuutta toimia aktiivisena toimijana itseään koskevassa päätöksenteossa sekä sosiaalisesti

merkityksellisiä ja tärkeitä suhteita ja jäsenyyttä erilaisissa ryhmissä (THL 2023, 15).

Erityisnuorten osallisuuden vahvistaminen ei ole ainoastaan oikeudenmukaisuuskysymys, vaan sillä on laaja-alaisia positiivisia vaikutuksia sekä yksilöille että yhteiskunnalle (Ahola & Pollari 2018, 7). Aito osallisuus edellyttää, että yksilö tulee nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi omana itsenään (Lastensuojelun keskusliitto s.a.). Vahva osallisuuden kokemus on yhteydessä parempaan koettuun hyvinvointiin ja terveyteen (Martela 2022, 570). Osalliseksi itsensä kokeva nuori tekee todennäköisemmin hyvinvointiaan tukevia valintoja (THL 2023, 4).

Osallisuuden edistäminen on tehokas keino vähentää eriarvoisuutta, köyhyyttä ja syrjäytymistä (Ahola & Pollari 2018, 3). Se tukee yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumista koulutuksessa, työssä ja vapaa-ajalla, mikä on erityisen tärkeää erityisnuorille (Ekholm & Teittinen 2014, 78–82). Nuorten osallisuuden toteutumista tukevat useat eri lait, joissa otetaan kantaa myös yhdenvertaisuuden toteutumiseen (STM 2024, 115).

Kun eri nuorisoryhmät kohtaavat ja toimivat yhdessä, ennakkoluulot, eriarvoisuus ja syrjintä vähentyvät (THL 2023, 13). Yhteisöllisyys lisääntyy, mikä luo turvallisempaa ja luottamuksellisempaa ilmapiiriä kaikille (THL 2023, 14). Osallisuus voi ehkäistä syrjäytymiskehitystä ja eriarvoisuutta (THL 2024).

Kun erityisnuoret otetaan mukaan omaehtoisesti palveluiden suunnitteluun, toteutukseen, kehittämiseen ja arviointiin, palveluista tulee asiakaslähtöisempiä ja ne vastaavat paremmin todellisiin tarpeisiin ja nostavat ihmisen kokemusta omasta tärkeydestään. Osallisuuden tukeminen voi edistää hyvinvoinnin kokemuksia, turvallisuuden tunnetta ja tulevaisuuden näkökulmia omasta näkökulmasta (THL 2024).

Osallisuuden edistäminen on keskeinen osa kansallisten ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden, kuten Suomen perustuslain ja YK:n vammaisyl-eissopimuksen, toteuttamista (Invalidiliitto, s.a.b.).

3.3 Osallisuuden esteet ja haasteet erityisnuorten näkökulmasta

Erityisnuorten täysimääräistä osallisuutta yhteiskunnassa estävät monenlaiset tekijät, jotka voidaan ryhmitellä eri kategorioihin (Ahola & Pollari 2018, 3).

Näiden esteiden tunnistaminen on keskeistä kehittämistyössä, jotta voidaan luoda tehokkaita ratkaisuja yhdenvertaisen osallistumisen tueksi (Invalidiliitto s.a.). Osallisuus edellyttää riittäviä aineellisia resursseja, mahdollisuutta toimia aktiivisena toimijana itseään koskevassa päätöksenteossa sekä sosiaalisesti merkityksellisiä ja tärkeitä suhteita ja jäsenyyttä erilaisissa ryhmissä (THL 2023, 14, 19–21). Seuraavaksi käsittelen erilaisia esteitä, joita ovat asenteelliset esteet, ympäristölliset ja saavutettavuuden esteet eri ulottuvuuksissa sekä taloudelliset ja saavuttavuuden esteet.

Asenteelliset esteet voivat näkyä yhteiskunnassa vallitsevina ennakkoluuloina, stigmaa ja tietämättömyytenä vammaisuudesta ja pitkäaikaissairauksista ja ne voivat johtaa syrjiviin käytäntöihin ja vähätteleviin asenteisiin (Vamplas 2021). Vammaisten henkilöiden oletetaan usein olevan passiivisia avun vastaanottajia, mikä heikentää heidän toimijuuttaan (Kirjavainen 2024, 26).

YK:n vammaisyleissopimus korostaa tarvetta lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista ja ihmisarvosta näiden asenteiden muuttamiseksi (Invalidiliitto, s.a.b.). Asenteelliset esteet voivat näkyä vammaisten kohdalla niin, ettei heitä aina kuulla ja heidän ohitseen puhutaan (Laine 2024, 20). Asenteelliset esteet luovat yleensä vammaisille henkilöille negatiivisia kokemuksia (Lapsiasiavaltuutettu 2021, 26).

Fyysiset esteet rakennetussa ympäristössä, liikenteessä ja palveluissa rajoittavat liikkumista ja osallistumista (Gustafsson s.a., 27). Myös tiedon ja viestinnän saavutettavuuden puutteet, kuten selkokielisten materiaalien puute tai teknisten apuvälineiden yhteensopimattomuus, luovat esteitä osallisuudelle (Traficom 2025). NouHätä!-kampanjan kontekstissa ympäristölliset esteet voivat ilmetä esteellisinä koulutustiloina, saavuttamattomina verkkosivuinä tai materiaaleina, jotka eivät ole mukautettavissa eri tarpeisiin.

Palvelujärjestelmien jäykkyys, byrokraattiset prosessit ja yhteistyön puute voivat estää erityisnuorten osallisuutta (Tuulari & Kempainen 2022, 265–267). Myös koulutus- ja harjoittelujärjestelmien standardoidut käytännöt eivät aina huomioi yksilöllisiä tarpeita, vaan niiden tulisi paremmin tukea vammaisen yksilöllisyyttä (Ahola & Pollari 2018, 7).

Köyhyys ja riittämättömät tulot voivat rajoittaa mahdollisuuksia osallistua toimintoihin, joissa on avustajan tarvetta tai jotka vaativat erityisvälineitä (Ekholm & Teittinen 2014, 12, 45, 48–49). Myös apuvälineiden saatavuuden haasteet tai tukijärjestelmien riittämättömyys voivat luoda esteitä osallisuudelle (STM 2024, 120). Toisaalta taas jo viestinnän saavutettavuuden puutteet voivat estää erityisnuoria saamasta tarvitsemaansa tietoa (Traficom 2025). Ammattilaisillakin saattaa olla puutteellista tietoa erityisnuorten tarpeista ja oikeuksista (Kokkonen 2014, 15–16).

3.4 Lainsäädännöllinen ja ihmisoikeudellinen perusta

Erityisnuorten osallisuus perustuu vahvasti kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja kansalliseen lainsäädäntöön, jotka luovat velvoittavan kehyksen yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Invalidiliitto, s.a.b.).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus on keskeinen kansainvälinen instrumentti, joka määrittelee vammaisten henkilöiden oikeudet yhdenvertaiseen osallisuuteen yhteiskunnassa (Invalidiliitto s.a.b.). Sopimus korostaa osallistumista ja osallisuutta kaikilla elämänalueilla, mukaan lukien koulutuksessa ja vapaa-ajan toiminnoissa.

Sopimuksen 7. artikla käsittelee erityisesti vammaisia lapsia ja nuoria. Sen mukaan vammaisten lasten tulee voida nauttia yhdenvertaisella tavalla kaikista samoista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista kuin muutkin lapset. (Suomen YK-liitto 2015, 27). Valtioiden tulee varmistaa, että vammaiset lapset voivat vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa heitä koskevissa asioissa (Ahola & Pollari 2018, 5) ja niillä tulee olla samanlainen merkitys, kuin muidenkin lasten mielipiteillä (Suomen YK-liitto 2015, 27).

Suomen perustuslaki luo vahvan perustan erityisnuorten oikeuksille yhdenvertaisuuteen ja osallisuuteen (Suomen perustuslaki 731/1999).

Yhdenvertaisuus lain edessä (6 §): "Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä eikä heitä saa asettaa huonompaan asemaan lain mukaisten erikseen määriteltyjen kriteerien mukaan" (Suomen perustuslaki 731/1999). Tämä yleinen periaate kieltää mielivallan ja edellyttää samanlaista kohtelua samantapaisissa tapauksissa (Tukiliitto s.a.). "Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti" (Suomen perustuslaki 731/1999). Tämä lisää osaltaan hyvinvoinnin lisääntymistä yksilöillä ja yhteisöillä (THL 2023, 14).

Muut keskeiset lait (kuva 1) turvallisuuskasvatuksen kontekstissa:

- Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) edellyttää yhdenvertaisuuden edistämistä ja syrjinnän ehkäisemistä (Tukiliitto, s.a.), jota tukee erityisnuorten kohdalla lain kohdan 8§ syrjinnän kieltö: "Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella" (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Vammaisuus mainitaan nimenomaan yhtenä kiellettyinä syrjintäperusteena. Tärkeänä ohjeena voi mainita myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, jossa korostetaan myös osaltaan syrjinnän kieltoja (Unicef s.a.)
- Vammaispalvelulaki turvaa vammaisille henkilöille tarpeelliset palvelut ja tukitoimet (Vammaispalvelulaki 675/2023).
- Sosiaalihuoltolaki korostaa asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta palveluiden järjestämisessä ja vähentää eriarvoisuutta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Kuva 1: Muut lait (Keränen 2025)

3.5 Turvallisuuskasvatus ja erityisnuoret

Turvallisuuskasvatus on erityisen merkityksellistä erityisnuorille useista syistä (Kokkonieniemi 2014, 3, 15). Ensinnäkin he voivat olla haavoittuvampia erilaisissa vaaratilanteissa kuin muut ikätoverinsa (Luoma ym. 2023, 1–2) ja toisaalta taas turvallisuustaitojen oppiminen voi merkittävästi lisätä heidän itsenäisyyttään ja itseluottamusta arjessa (Kokkonieniemi 2014, 3, 27–28).

Kokkonienemen (2014, 14–16) tutkimus ensiapukoulutuksen järjestämisestä kehitysvammaisille tarjoaa arvokkaita näkökulmia turvallisuuskasvatuksen pedagogiikkaan erityisryhmille. Tutkimuksessa korostuu, että ensiaputaitoja tulee opettaa mahdollisimman helposti ja ymmärrettävästi. Käytännön yksinkertaisen koulutuksen avulla tieto ja taito on helppo omaksua ja toteuttaa tarvittaessa omien taitojen mukaan arjessa.

Turvallisuuskoulutus lisää osallistujien turvallisuuden tunnetta sekä itsetuntoa. Se helpottaa toimimista akuuteissa tilanteissa ja antaa valmiuksia auttaa myös muita (Kokkonieniemi 2014, 27).

Keskeisiä pedagogisia periaatteita Kokkonienemen (2014, 16–28) mukaan ovat seuraavat huomiot. Yksilöllisyyden huomiointi, jossa jokaisen oppijan tarpeet ja vahvuudet tulee tunnistaa ja huomioida opetuksessa. Suunnittelussa ja järjestelyissä on huomioitava aikataulutus ja tauotus. Konkreettisuuden muokkaaminen, jota voidaan tehdä muun muassa abstraktien käsitteiden sijaan

käyttämällä konkreettisia esimerkkejä ja käytännön harjoituksia sekä rentoutta opetuksessa. Toistuvuuden toteutuksessa asioita tulee kerrata riittävästi, jotta ne vakiintuvat muistiin. Moniaistillisuus on hyvä olla oppimisen tukena, jossa hyödynnetään eri aisteja. Positiivinen lähestymistapa tulee muistaa, jossa keskitytään siihen, mitä oppilas osaa, ei siihen mitä hän ei osaa. Hyvä on laatia tiivistelmä opetetuista asioista kertaamisen mahdollistamiseksi.

Kokkoniemen (2014, 2–3) tutkimuksessa mukana olleet nuoret asuivat erilaisissa asumismuodoissa itsenäistymisyksiköistä tukiasuntoihin, ja heille turvallisuustaidot olivat käytännöllisiä arjen taitoja. Turvallisuuskoulutus ylipäättään lisää osallistujien turvallisuuden tunnetta sekä itsetuntoa. Se helpottaa toimimista akuuteissa tilanteissa ja antaa valmiuksia auttaa myös muita. Tämä on erityisen merkityksellistä erityisnuorille, jotka usein kokevat olevansa avun vastaanottajia sen sijaan, että he voisivat myös itse auttaa muita (Martin 2016, 140) sekä erityisnuorille, jotka pyrkivät itsenäisempään asumiseen ja elämään nämä taidot ovat erityisen tärkeitä (Kokkoniemi 2014, 2–3).

3.6 NouHätä!-kampanja toimintaympäristönä

Pedagogiikan näkökulmasta nykyinen kampanja perustuu perinteisiin opetusmenetelmiin ja standardoituihin materiaaleihin. Oppitunnit ovat pääasiassa järjestetty luentoina ja keskustellen. Materiaalissa on myös mahdollisuus käyttää toiminnallisia harjoituksia, jotka ovat kestoltaan 45–90 minuuttia. (NouHätä! 2025.) Kirjallinen materiaali luo jo itsessään selvän kehittämistarpeen, johon tämä työ pyrkii osaltaan vastaamaan.

Kampanjassa esiin nousseita vahvuuksia teoriapohjaan peilaten ovat SPEK:n (2025) mukaan valtakunnallinen kattavuus ja tunnettavuus, vakiintunut yhteistyöverkosto koulujen ja pelastuslaitosten kanssa, laadukas perussisältö ja materiaalit sekä motivoivat elementit. Toisaalta taas kehittämiskohteita on havaittavissa Kokkoniemen (2014, 27–28) mukaan: materiaalien saavutettavuus ja mukautettavuus, erityisnuorten erilaisten tarpeiden huomiointi, tiedon jakaminen erityisnuorten tarpeista ja järjestäjien osaaminen erityisryhmien ohjaamisessa.

3.7 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Aikaisempia tutkimuksia on niukasti tarjolla, mutta käytännön kokemusta löytyy sopimuspalokuntatason erityisryhmistä ”Special Rescue”, joita on jo muutamilla paikkakunnilla Suomessa. Nämä sijaisevat muun muassa Illossa, Kalannissa ja Aitoossa. Myös muualla Suomessa on kiinnostuttu tämän kaltaisesta toiminnasta. (Aalto 2025.) Tarve on selkeästi tunnistettu, mutta käytännön tasolla erityisryhmien luominen ja heidän turvallisuuskasvatuksensa vaatinee vielä kehittämistä.

Kokkonieniemi (2014) on pitänyt erityisryhmälle ensiapukoulutuksen, jota käytän käytännön pohjana olevana tietolähteenä. Kokkonienemen mukaan turvallisuuskasvatus on erityisen merkityksellistä erityisnuorille (Kokkonieniemi 2014, 3–5). Kokkonienemen (2014, 14–16) tutkimuksessa ilmenee, että ensiapukoulutuksen järjestäminen kehitysvammaisille tarjoaa arvokkaita näkökulmia turvallisuuskasvatuksen pedagogiikkaan erityisryhmille. Tutkimuksessa korostuu, että ensiaputaitoja tulee opettaa mahdollisimman helposti ja ymmärrettävästi konkreettisesti muodossa. Yksinkertaisen koulutuksen avulla tieto ja taito on helppo omaksua ja toteuttaa tarvittaessa käytännössä.

STM:n (2024, 30–32) julkaisun ja tutkimuksen mukaan osallisuus lasten kohdalla on ollut Suomessa huonolla tasolla, koska muun muassa YK:n lapsen oikeuksien komitea on päätelmissään ollut huolissaan Suomessa tapahtuvasta syrjinnästä heidän kohdallaan. Samassa tutkimuksessa on noussut esiin vammaisten lasten tarve kuulua joukkoon ja heidän toiveensa siitä, että he pääsisivät osallistumaan samalla tavalla arkeen.

Karhun (2024, 41, 45, 48) tutkimuksessa on tullut ilmi vammaisten nuorten näkemys osallisuuden haasteista yhteiskunnassa, johon on mainittu vaikuttavan esimerkiksi vammaispalveluiden tukitoimien toimimattomuus, ympäristön negatiivinen suhtautuminen vammaisuuteen sekä osallisuudettomuuden kokemus yhteiskuntaan.

Aiempien tutkimusten vähäisyys erityisnuorten turvallisuuskasvatuksesta korostaa tämän kehittämistyön tarpeellisuutta. Vaikka käytännön kokemuksia

erityisryhmien turvallisuuskasvatuksesta on kertynyt paikallisella tasolla, niin aiemmin niitä ei ole sidottu valtakunnalliseen tasoon, kuten tämän työn tarkoituksena on. Osallisuudesta löytyy useampia tutkimuksia, mutta niiden käyttötarkoitus ja tutkimusaihe on ollut yleensä laajempi, kuin pelkkä turvallisuuskasvatus. Kuitenkin Karhun (2024) ja STM:n (2024) tutkimusten perusteella voidaan tehdä johtopäätös vammaisten nuorten ja lasten haasteista osallisuuden kokemuksen suhteen yhteiskunnassamme.

4 KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS

4.1 Kehittämistavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää erityisnuorten osallisuutta ja turvallisuusosaamista NouHätä!-kampanjan kehittämisen kautta. Tavoitteena on mahdollistaa jatkossa täysimääräinen kampanjaan osallistuminen kaikille nuorille ja rakentaa yhdenvertaista tulevaisuutta ja lisätä tavoitettavuutta myös niiden nuorten kesellä, joilla on erityistarpeita osallisuuden toteutumisessa.

4.2 Toimenpide

Toimenpiteenä on kehittää NouHätä! - kampanjaa soveltuvaksi paremmin erityisnuorten osallisuutta tukevaksi ja osallistumisen mahdollistamiseksi.

Opinnäytetyön avulla laaditaan selkeät kehitysehdotukset SPEK:lle kampanjan tarvittavista materiaaliuutoksista sekä pelastuslaitoksen osaamiseen ja toimintaan erityisnuorten kohdalla taitojen opettamiseen. Tämän avulla mahdollistetaan tavoitteeseen pääseminen.

4.3 Kehittämismenetelmä: Learning Cafe

Kehittämismenetelmänä käytin osallistavana menetelmänä Learning Cafeta kahdessa eri kontekstissa. Learning Cafen avulla on tarkoituksena pienryhmissä keskustellen ideoida ja oppia. Menetelmä soveltuu yli 12 hengen ryhmille, joista voidaan muodostaa 2–3 pienryhmää. Tämä menetelmä perustuu keskusteluun ja yhteisen näkemyksen löytymiseen. Pienryhmät vaihtavat aina pöydästä toiseen, uuden kysymyksen äärelle. Puheenjohtaja jää alkuperäiseen pöytään kertomaan seuraavalle ryhmälle jo tuotetut ajatukset ja esittelee lopuksi tuotoksen kaikille. (Tanttu & Karapalo 2018, 222–225.)

Learning Cafe valikoitui menetelmäksi sen helpon toteutuksen kannalta osallistujille sekä ajankohtaisten yhteiskunnallisten säästötoimenpiteiden paineiden vuoksi, koska Learning Cafen järjestäminen on kustannustehokas menetelmä toteuttaa. Menetelmässä korostuu osallistujien välinen keskustelu, jonka kautta saadaan uusia näkökulmia kokemusten ja ajatusten vaihdon kautta. Opinnäytetyötä suunnitellessa tuli jo ilmi, että ammattilaisilla on vaihtelevasti kokemuksia NouHätä! - kampanjasta sekä erityisnuorista, jonka pohjalta koin keskustelun olevan avainasemassa vastausten saamisessa ja kehittämistyössä.

Valkealan yhtenäiskoulun henkilökunnan avulla on tarkoitus löytää ammattilaisten kesken yhteisiä ratkaisuja ja työtapoja NouHätä! - kampanjan kehittämiseen erityisoppilaiden kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta.

Tämän jälkeen toistin Learning Cafe menetelmän pelastuslaitoksella ammattilaisten kanssa, joka on järjestämässä, opettamassa ja toteuttamassa käytännön opetusta NouHätä!-kampanjassa alueellamme. Tässä Learning Cafessa käytin osittain pohjana Valkealan yhtenäiskoulun ammattilaisten näkemyksiä tarpeista ja mietimme, miten pelastuslaitoksen ammattilaiset voisivat näihin vastata ja mitä he tarvitsisivat, jotta asiat voitaisiin toteuttaa sujuvasti yhteistyössä koulun kanssa. Kysymyksen asetteluna käytin Learning Cafessa seuraavaa:

Koululta selvitin erityisnuoren haasteita ja koulun näkökulmaa niiden ratkaisemiseksi yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa seuraavanlaisin kysymyksin:

1. Mitkä nuorten erityispiirteet vaikuttavat nuorten turvallisuusasioiden opimiseen?
2. Miten pelastuslaitoksen kanssa yhteistyö saataisiin sujuvaksi?
3. Mitkä turvallisuusteemat vaativat erityisnuorille eniten pelastuslaitoksen tukea opettamiseen?

Pelastuslaitoksella tarkoituksena oli selvittää, mitä konkreettisesti pelastuslaitoksen henkilökunta koki tarvitsevansa koulutuksen onnistumiseksi ja mitkä henkilökunta kokee isoimmiksi haasteiksi. Kysymyksen asetteluksi tuli seuraavanlainen:

1. Mitä tukea pelastuslaitoksen henkilökunta tarvitsee koululta huomioidakseen näitä erityispiirteitä koulutuksessaan?
2. Mitä tukea pelastuslaitoksen henkilökunta tarvitsee NouHätä!-materiaalilta pystyäkseen huomioimaan näitä erityispiirteitä koulutuksessaan?
3. Mitkä erityisnuorten haasteet haastavat eniten kouluttamista?

Learning Cafe -menetelmän avulla sain konkreettisia vinkkejä, ohjeita, keinoja ja muutostarpeita niiltä ammattilaisilta, jotka toimivat erityisnuorten kanssa päivittäin tai ovat olleet NouHätä!-kampanjassa mukana ja tiesivät realiteetit ja mahdollisuudet kampanjan mukauttamiseen. Kehittämistyön lopputuloksena syntyi konkreettisia muutos- ja kehitysehdotuksia SPEK:ille kampanjan järjestämisen ohjeisiin, materiaaleihin ja toteutukseen.

Osallisuuden lisäämisen vaikutusta NouHätä! - kampanjan kautta ei pystytä suoraan mittaamaan ennen kuin materiaalit ovat kehitetty kaikille sopiviksi ja toteutusta päästy kokeilemaan käytännössä. Oletettavaa on, että muutoksilla saadaan tulevaisuudessa osallistettua enemmänkin erityisnuoria mukaan kampanjaan, kun osallistumisen kynnystä saadaan hieman madallettua.

4.4 Kehittämistyön eteneminen

Valkealan yhtenäiskoulun Learning Cafe järjestettiin 30.1.2026 perjantaina aamupäivällä. Siihen osallistui seitsemän kouluavustajaa, jotka ohjaavat erityisnuoria koululla. Kutsuttuina oli yhteensä 13 osallistujaa.

Learning Cafea varten olin miettinyt valmiiksi kysymykset ja toteutuksen. Koululla esittelin itseni, opinnäytetyöni ja kerroin Learning Cafen tarkoituksesta ja kulusta. Learning Cafen toteuttaminen olisi onnistunut ohjeiden mukaisesti, jos osallistujia olisi ollut tarpeeksi. Tässä tilanteessa, kun osallistujia oli

vähäisesti, sovelsin ohjeita ja muodostimme kaksi ryhmää, jotka kiersivät kolmen kysymyspöydän ringin. Puheenjohtajat oli valittu etukäteen ja he kiersivät mukautetussa tilanteessa ryhmänsä mukana, ja itse olin avustamassa ryhmiä uusien pöytien äärellä. Kun ryhmät olivat kiertäneet kaikki kolme pöytää, niin kävimme yhdessä läpi ehdotukset ja ajatukset kysymysten ympäriltä ja selvensimme vielä mitä asioilla on tarkoitettu. Kysymykset on kuvattu luvussa 4.2. tarkemmin. Tämän jälkeen annoin mahdollisuuden esittää kysymyksiä minulle tai antaa palautetta ja kiitin osallistumisesta tilaisuuteen.

Kymenlaakson pelastuslaitokselle Learning Cafe järjestettiin 12.2.2026. Kymenlaakson pelastuslaitoksen kehittämispäällikkö välitti kutsun saatekirjeineen (liite 1) yhteensä 17 henkilölle, joilla oli seuraavanlaisia titteleitä: pelastuspäällikkö, paloinsinööri, johtava palotarkastaja ja palotarkastaja. Paikalle saapui harmillisesti ainoastaan neljä henkilöä, joista yhdellä ei ollut kokemusta erityislapsista tai NouHätä! -kilpailusta ja yhden piti poistua reilun puolen tunnin päästä aloituksesta. Tämän vuoksi Learning Cafen toimintamallia jouduttiin soveltamaan. Pidin nämä neljä henkilöä yhtenä ryhmänä ja heidän keskuudestaan valittiin puheenjohtaja. Kävimme yksitellen kysymykset läpi, ne on kuvattu luvussa 4.2. Toimin ryhmän tukena syventämässä ajatusmaailmaa vastauksien kanssa, mutta pyrin olemaan ohjaamatta liikaa vastauksien syntymistä. Tämän jälkeen vedimme yhteen syntyneet vastaukset ja pyysin palautetta. Palautteenannossa tuli esille, että jo itse Learning Cafe antoi heille uusia näkökulmia ja ajatuksia kouluttamisen toteuttamiseen. Valitettavasti tähän palautteeseen ei aikataulun puolesta ollut mahdollisuutta paneutua enempää.

Valitsin materiaalin läpikäymiseksi teemoittelun. Halusin löytää keinoja opinnäytetyön tavoitteeseen pääsemiseksi. Miten erityisnuoria voidaan osallistaa yhteiskuntaan NouHätä-kampanjan kautta ja miten kampanjaa pitäisi kehittää pelastuslaitoksen koulutusosuuden suhteen osallistamisen mahdollistamiseksi. Teemoittelua ohjasi ajatus SPEK:n materiaalin ja tukimateriaalin kehittämisen tarpeesta, kouluttajien osaamisen kehittämisen tarpeesta sekä yhteistyön sujuvuudesta ja tarpeesta. Materiaalia kerättiin kahdesta eri Learning Cafesta saaduista vastauksista. Keräsin omiin muistiinpanoihini osan vastauksista, jotka eivät päätyneet jostain syystä osallistujien tuottamille papereille, vaan jäivät vain suullisiksi havainnoiksi ja mielipiteiksi. Suurin osa

vastauksista on otettu suoraan Learning Cafen osallistujien kirjallisesta tuotoksesta.

5 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

5.1 Pedagogiset ratkaisut ja tukimuodot

Pelastuslaitoksen Learning Cafen perusteella oli toivottavaa, että SPEK kehittäisi NouHätä!-kampanjaan lisäksi materiaalin, joka olisi hyvin pelkistetty ja yksinkertaistettu. Tätä pelastuslaitos voisi käyttää kouluttaessaan erityisnuoria ja varsinkin kehitysvammaisia nuoria. Materiaaliin toivottiin myös valmiiksi kysymyksiä, joita voisi esittää nuorille ja täten osallistaa heitä tunneilla. Materiaalin toivottiin olevan myös sellainen, että dioista tulisi vain osa tekstistä kerrallaan näkyviin, jotta kysymyksiin ei heti olisi näkyvillä vastaukset. Kysymysten tulisi olla myös helppoja erityisnuorille ja niihin kysymyksiin voisi olla mahdollisuus vastata vain esimerkiksi nostamalla käden ylös. Esimerkkeinä kysymyksistä mainittiin: ”Kuka on joskus soittanut hätäkeskukseen?” tai ”Jos saat käyttää yksin tulitikkuja, nosta käsi ylös?”. Tämän avulla otettaisiin huomioon myös ne nuoret, joiden puheen kehityksessä on syystä tai toisesta häiriöitä. Helppojen kysymysten koettiin olevan tärkeitä myös ilman erityisyyden tuomia haasteita, jotta oppilaiden keskittyminen ei menisi siihen, että heillä olisi pelko siitä, koska heiltä kysytään jotain ja osaavatko he vastata kysymykseen.

Pelastuslaitokselta nostettiin esille myös aikataululliset haasteet, jotka ilmeisemmin eroavat valtakunnallisesti pelastuslaitosten kesken suuresti. Kymenlaakson pelastuslaitoksella opetusaikaa kampanjan alkuvaiheessa oli annettu 45 minuuttia, joka saisi sisältää mielellään kerrallaan useamman luokan tai jopa koko koulun kerrallaan opettamisen. Materiaalia tähän nähden koettiin pelastuslaitoksen mukaan olevan paljon ja varsinkin erityisnuorten kohdalla, joiden keskittymisessä ja oppimisessa saattaa olla haasteita. Materiaalin pilkkomista pelastuslaitoksen koulutusosuuteen ja 45 minuutin kestoisiin osiin toivottiin tuottavan SPEK:n toimesta. Myös materiaalin karsiminen koettiin tarpeelliseksi. Esimerkkeinä esille nostettiin, että koulun toimesta voisi hyvin-

kin onnistua opettamaan muun muassa varautumista ja ensiapua, jolloin pelastuslaitos voisi keskittyä niihin opetusaiheisiin, jotka tarvitsevat enemmän pelastusviranomaisen asiantuntemusta.

Koulun Learning Cafessa nostettiin esille pelastuslaitoksen tuottamassa koulutuksessa myös heidän omien kokemusten ja käytännön opetuksen tärkeys. Erityisnuoret koulun mukaan oppivat paremmin esimerkkien ja kokemusten kautta sekä tekemällä. Esimerkkinä tuotiin esille koulun toimesta ennaltaehkäisyn opettamisessa, että pelastusviranomainen voisi tuoda mukanaan erinäköisiä palovaroittimia, joihin oppilaat voisivat tutustua ja kokeilla testata niiden toimivuutta. Pelastuslaitoksen Learning Cafessa tällaisen idean toteuttaminen koettiin täysin mahdolliseksi ja hyväksi ideaksi esimerkiksi myös kuulovammaisia ajatellen.

5.2 Järjestäjien ja ohjaajien osaamisen kehittäminen

Koulun Learning Cafessa ei noussut erityistä tarvetta kehittää pelastuslaitoksen osaamista erityisnuorten kohtaamiseen, koska kuitenkin paikalla on osaavaa koulun henkilökuntaa. Molemmissa Learning Cafeissa kokemusten mukaan isoimpia erityisnuorten haasteita koettiin olevan keskittymisen ongelmat sekä psyykkiset haasteet. Myös aistisäätelyn haasteet nostettiin esille pelastuslaitoksen toimesta varsinkin isompien ryhmien koulutuksessa, jossa on enemmän hälinää, melua ja muita ihmisiä. Samalla tavalla pelastuslaitos nosti Learning Cafessa esille, että osallistujien kesken on vain kertaalleen ollut koulutettavana fyysisen haasteen omaava nuori, joka ei olisi kyennyt sen vuoksi käyttämään sammutinta. Pelastuslaitoksen Learning Cafessa esille nostettiin myös ajatus siitä, ovatko haastavimmat erityisnuoret jo koulun puolelta ennakoiden jätetty koulutuksen ulkopuolelle. Koulun Learning Cafessa ei noussut esille ulkopuolelle jättämistä, mutta itselleni heräsi ajatus: opettaako koulu itse erityisimmät erityisnuoret?

Pelastuslaitoksen Learning Cafen tuloksissa myös koettiin samaa näkökulmaa erityisyyden ymmärtämisestä, jossa nostettiin esille erityisyyden ymmärtämisessä tuomat ajalliset haasteet. Pelastuslaitoksen henkilökunta ei kokenut, että 45 minuutin oppitunnin vuoksi heidän tulisi ymmärtää niinkään erityisnuorten

haasteita tarkemmin, mutta heidän tulisi koulutusta suunnitellakseen ennalta tietää mitä haasteita oppilailla on, nimettömästi. Tämä mahdollistaa pelastuslaitoksen henkilöstö valinnat koulutuksiin sekä tarvittavan välineistön mukanaan ottamisen.

Pelastuslaitoksen Learning Cafessa tuotiin esille myös koulun ammattitaito ja oppilaiden tuntemus, joiden pohjalta oppilaiden sijoittamisella opetustilaan voitaisiin saada aikaan rauhallisempi opetustilanne. Koulun puolelta tällaista asiaa ei nostettu esille. Oman ajatukseni mukaan tämä saattaa koululle olla niin arkipäiväistä, että sen vuoksi sitä ei tuotu esille Learning Cafessa.

Pelastuslaitoksen viranomaisten mukaan kouluttamista vaikeuttaa myös se, että heillä ei ole pedagogista koulutusta ja osaamista opettamiseen. Koulutustilaisuus koettiin ennemminkin kampanjan esittelytilaisuutena ajanpuutteen ja materiaalin laajuuden vuoksi. Tässä on huomioitava alueelliset erot koulutukseen käytettävän ajan ja resurssin suhteen, mutta jonkinlaista tukea tai ohjetta kuitenkin materiaailta kaivattiin tämän selvittämiseksi.

5.3 Yhteistyömallit eri toimijoiden välillä

Molemmissa Learning Cafeissa nostettiin esille tietojen vaihdon tärkeys erityisnuorten haasteista. Pelastuslaitoksen henkilökunta piti hyvin tärkeänä sitä, että he saisivat aikatauluja koulun kanssa sovittaessa hieman tietoa siitä mitä haasteita nuorilla saattaa olla, jotta he pystyisivät paremmin valmistautumaan kouluttamiseen. Tämän kautta nousi esille muun muassa kuulovammaisten huomiointi, jolloin pelastuslaitoksella olisi mahdollisuus kertoa erilaisista palovaroittimista, joita on olemassa myös kuulovammaisille henkilöille. Koulun puolelta koettiin puolestaan tärkeäksi, että pelastuslaitokselle menee tietoa paikalla olevien avustajien määrästä sekä mahdollisista ongelmakohtista, joita koulutuksessa saattaa tulla esille. Tietosuojalainsäädäntö nostettiin esille molemmissa tilaisuuksissa, mutta molemmissa osallistujat kokivat, ettei heidän tietämyksensä ole riittävää analysoidakseen tietoturvalainsäädännön kokonaisvaikutusta ja kuvaa anonyymissä tietojen vaihdossa.

Pelastuslaitokselta nostettiin esille jatkokehitysideoina poliisin liittäminen koulutukseen. Pelastuslaitoksen henkilökunnan mukaan tämä saattaisi hieman osaltaan rauhoittaa nuoria ja toisaalta myös poliisi voisi omasta näkökulmastaan nostaa esille päihteiden käytön riskejä ja tuoda esiin omia kokemuksia esimerkiksi liikenneonnettomuustilanteista, joista esimerkiksi palotarkastajilla ei ole niin paljoa kokemusta.

Pelastuslaitoksen Learning Cafessa nostettiin esille myös ympäristön vaikutus. Ajatuksena nostettiin ilmi myös oppitunnin pitämisen mahdollisuus esimerkiksi pelastuslaitoksen tiloissa, jolloin ympäristö voisi osaltaan luoda mielenkiintoa aiheeseen ja toisaalta taas rauhoittaa, koska oppilaat olisivat vieraassa paikassa. Samaa asiaa käsiteltiin myös koulun Learning Cafessa, jossa koettiin myös, että koulutuksen olisi hyvä olla pelastuslaitoksen tiloissa, mutta esille nostettiin myös haasteet aikataulujen ja kulkemisten osalta.

5.4 Kehitysehdotukset SPEK:lle

Materiaalista olisi hyvä tuottaa rinnalle toinen vaihtoehto, joka olisi yksinkertaistettu ja pelkistetty versio. Tätä voisi käyttää varsinkin kehitysvammaisten nuorten kanssa, joiden kehitystä voi poiketa runsaastikin ikävuosista.

Materiaali olisi hyvä tuottaa pelastuslaitoksen omaan koulutusosuuteen ja pilkkoa noin 45 minuutin osiin, jotta jokainen pelastuslaitos voi päättää mitä materiaalia heillä on mahdollisuus käydä koulutuksessa läpi. Tämä helpottaa organisointia, koska tällä hetkellä pelastuslaitoksen toimesta koettiin, että materiaali on liian laaja yhden 45 minuutin pituiseen koulutukseen.

Materiaalissa olisi hyvä olla valmiina helppoja kysymyksiä ja tekstit voisivat tulla näkyviin osissa, jotta kysymyksiin vastaamiselle jää aikaa. Pelkistetyssä materiaalissa kysymysten tulisi olla sellaisessa muodossa, että niihin pystyy vastaamaan monella eri tavalla esimerkiksi puheella, kättä nostamalla, kuvaa näyttämällä tai nappia painamalla. Tämä osallistaa nuoria ja varsinkin erityisnuoria, jotka oppivat parhaiten tekemällä tai keskustelemalla. Erilaiset kommunikaatiomenetelmät tulisi ottaa huomioon kysymyksiä laadittaessa.

SPEK:n ilmoittautumisessa voisi jollain tavalla olla listattuna nuorten erityispiirteet ja tarpeet, jotka välitetään tunnistetiedottomana pelastuslaitokselle, tai vaihtoehtoisesti ohjeet, kuinka pelastuslaitoksen koulutusaikaa varattaessa tulisi koulun informoida pelastusviranomaista yleisesti nuorten erityistarpeista ja niihin soveltuvista käytännöistä. Näin pelastuslaitokselle jäisi aikaa miettiä ja pohtia miten koulutus kannattaisi toteuttaa juuri tiettyjen haasteiden kohdalla.

Mikäli pelastuslaitoksen henkilökunta kokee koulutusajan olevan liian lyhyt, niin SPEK ei suoraan voi vaikuttaa asiaan kampanjan suhteen. SPEK:llä on kuitenkin ainakin mahdollisuus antaa suositusaikoja koulutukselle ja jakaa materiaalia 45 minuutin osiin. Jokainen pelastuslaitos voi miettiä itsenäisesti mahdollisuuksiaan eli sitä, kuinka paljon heillä on antaa pelastusviranomaisille aikaa kouluttamiseen.

Ryhmäkokoihin SPEK ei suoranaisesti pysty vaikuttamaan, vaan ne ovat ennemminkin kiinni koulun mahdollisuuksista järjestää koulutuksia ja pelastuslaitoksen antamasta ajasta koulutukseen. Koen kuitenkin, että SPEK:llä on mahdollisuus myös tästä suhteesta antaa ryhmäkokosuosituksia niin pelastuslaitokselle kuin kouluillekin, joissa huomioidaan osaltaan myös erityisoppilaiden määrät ryhmäkoon suosituksissa.

Käytännönharjoittelu ja kokemusten jakaminen olisi hyvä saada osaksi ainakin erityisoppilaille suunnattua materiaalia. Kokemusten jakamista voisi havainnollistaa dioissa esimerkiksi erilaisilla uutisilla tai uutisotsikoilla aiheeseen liittyen tai perustamalla ”case”-alustan, jonne viranomaiset voivat jakaa anonymisti omia kokemuksiaan, josta niitä voisi poimia koulutusta varten.

Uutisotsikot ja uutiset voisivat olla myös koulun saatavilla, mutta omakohtaisten kokemusten jakaminen olisi hyvä olla tietosuojan vuoksi vain viranomaisien saatavilla.

Poliisin mukaan ottaminen koulutukseen vaatisi yhteistyötä poliisiviranomaisen kanssa. Koen, että järjestäjätahona SPEK voisi olla tässä koordinoivana tahona ja selvittää poliisilta mahdolliset ajantasaiset yhteystiedot Nou-Hätä! -koulutuksia varten ja jakaa ne tietoturvallisuuden huomioiden omalla

sivuillaan pelastusviranomaiselle, joka voi halutessaan pyytää kouluttamaan mukaan myös poliisin.

SPEK ei todennäköisesti pysty organisoimaan ja maksamaan koulujen mahdollisuutta tulla koulutukseen pelastuslaitoksen ympäristöön, mutta tällaisen mahdollisuuden esiin tuominen varsinkin erityisnuorten kohdalla voisi olla toivottavaa, jolloin nuorten osallistaminen voi olla helpompaa pelastuslaitoksen tiloissa.

5.5 Pohdinta

Mielestäni opinnäytetyö oli onnistunut haasteista huolimatta. SPEK saa hyvät lähtökohdat opinnäytetyön pohjalta kehittää NouHätä!-kampanjan soveltuvuutta erityisnuorille sopivaksi ja lisätä turvallisuuskasvatuksen oppijamäärää. Tarkoituksena oli keskittyä nimenomaan pelastuslaitoksen osuuteen kampanjan koulutuksessa. Tuloksista voi kuitenkin päätellä, että esimerkiksi materiaalin kehittämisen eriyttäminen pelastuslaitoksen koulutusosuuteen olisi hyvä ratkaisu, koska tällä hetkellä pelastuslaitoksen koulutusosuus pohjautuu koko materiaaliin koulun kanssa yhdessä. Tämä johti hieman haastavaan tilanteeseen tutkimuksen kannalta, koska materiaalin kehittäminen oli SPEK:n toiveesta eriytetty pelastuslaitoksen koulutusosuudesta eikä täten ollut tarkastelun aiheena opinnäytetyössä.

Tavoitteet saavutettiin sillä tavalla, että opinnäytetyön avulla saatiin tietoa siitä, mitä pitäisi kehittää NouHätä!-kampanjan suhteen, jotta se soveltuisi myös paremmin erityisnuorille. Tämä automaattisesti lisää erityisnuorten osallisuuden lisäämisen mahdollisuutta yhteiskunnassa, vaikka opinnäytetyöprosessin aikana kehittämistä itsessään ei ollut mahdollisuutta testata käytännössä. Tuloksina saatiin kiteytetysti yhteistyön parantamisen tarvetta pelastuslaitoksen ja koulun välillä sekä tarpeellista tietojen vaihdon merkitystä kouluttamisen onnistumiseksi. Nämä korreloivat hyvin Kokkonien (2014) tutkimuksen kanssa, jossa nostettiin samoja asioita hieman eri sanoin esille. Lisäksi materiaalin tulisi olla paremmin soveltuva erityisnuorille sopivaksi ja tukea pedagogisesti pelastuslaitoksen henkilökuntaa kouluttamis-

essa, jolloin erityisnuorten haasteista ei tarvitse olla niin laajaa tietämystä koulutusta toteuttaessaan. Yksinkertaistettu ja pelkistetty materiaali lisää saavutettavuutta laajemmalti erityisnuorten kohdalla. Erityisnuorten haasteiden ymmärtäminen koettiin olevan enemmänkin koulun tehtävä, eikä pelastuslaitoksen henkilökunta kokenut tarvitsevansa lisäkoulutusta haasteiden ymmärtämiseen. Kuitenkin tietojen vaihtaminen haasteita ja niiden ratkaisusta koettiin molemmissa Learning Cafeissa hyvinkin tärkeiksi asioiksi. Nämä huomiot opettivat itsellenikin uutta näkökulmaa, että vastuita voidaan jakaa kouluttamisen suhteen koulun ja pelastuslaitoksen välillä, vaikka pelastuslaitos kouluttaisikin tiettyjä aihealueita.

Tulokset heijastavat hyvin tietoperustassa kuvattuja osallisuuden esteitä. Asenteellisten esteiden häivähdyksiä näkyi esimerkiksi siinä, että pelastuslaitoksen Learning Cafessa heräsi kysymys, onko erityisnuoria jo mahdollisesti ennakolta jätetty koulutuksen ulkopuolelle koulun toimesta. Tämä vastaa Kirjavaisen (2024, 26) havaintoa siitä, että vammaisten henkilöiden oletetaan usein olevan passiivisia avun vastaanottajia, mikä heikentää heidän toimijuuttaan. Rakenteellisia esteitä puolestaan näkyi selvästi siinä, että pelastuslaitoksen tiukka 45 minuutin aikataulu ja laaja materiaali estävät käytännössä erityisnuorten yksilöllisen huomioinnin, mikä vastaa Tuularin ja Kempvaisen (2022, 265–267) kuvausta palvelujärjestelmien jäykkyyden vaikutuksesta osallisuuteen. Ympäristön tuomat mahdollisuudet, esteet ja haasteet tulivat ilmi esimerkiksi kulkemisessa pelastuslaitoksen tiloihin, jotka saattavat aiheuttaa osaltaan esteitä parhaimman mahdollisen ympäristön toteutumiseksi. Tietoperustassa kuvattu yhteistyön ja tiedonvaihdon merkitys (Ahola & Pollari 2018, 7) sai vahvistusta myös käytännöstä: molemmissa Learning Cafeissa tiedonvaihto koulun ja pelastuslaitoksen välillä nousi yhdeksi keskeisimmäksi kehittämistarpeeksi. Voidaan siis todeta, että osallisuuden esteet eivät erityisnuorten turvallisuuskasvatuksessa johdu ensisijaisesti erityisnuorista itsestään, vaan rakenteellisista ja asenteellisista tekijöistä sekä byrokratiasta, jolloin tietosuojaan asettamat raamit saattavat osaltaan haitata tiedon vaihtoa.

Erityisesti haluan nostaa esille pohdinnassani opinnäytetyön tulosten pohjalta oman kokemukseni, että yhtä oikeaa toiminta- ja koulutusratkaisua ei erityisnuorten kohdalla ole. Valtakunnallinen kampanja antaa mahdollisuuden

valtakunnalliseen samantasoiseen materiaaliin koulutusta varten, mutta kouluttamiseen vaikuttaa muun muassa aluekohtaisesti ryhmäkoot, pelastuslaitokselle annettu koulutusaika sekä erityisoppilaiden määrä ja kouluttajien kokemus.

Tulosten mukaan kampanjan kehittäminen lähtee vaihtoehtojen tarjoamisesta: kuka nuori hyötyy poliisin läsnäolosta ja koulutuksesta, ketä taas tämä mahdollisesti häiritsee ja sekoittaa enemmän, kuka nuorista hyötyy käytännönharjoituksista, kuka taas ei pysty niihin osallistumaan erityishaasteidensa tai vammaisuutensa vuoksi, kuka nuorista hyötyy struktuureista ja omassa koulussa tapahtuvasta opetuksesta, kuka taas motivoituu uudesta ja mielenkiintoisesta ympäristöstä pelastuslaitoksen tiloissa. Pohtiessani oikeita ja vääriä ratkaisuja pedagogiikan näkökulmasta olen tullut siihen lopputulemaan, että ohjeita ja suosituksia voidaan antaa, mutta jokainen erityisnuori on ainutlaatuinen yksilö ja vaihtoehdot tuovat liikkumavaraa heidän kohdallaan.

Tulosten luotettavuuteen vaikuttanee negatiivisesti molempiin Learning Cafeisiin osallistuneiden vähäinen määrä ja vain yhdellä alueella tehty tutkimus. Koen kuitenkin, että vastauksia saatiin alan ammattilaisilta ja vastaukset korreloivat hyvin teoretietoon. Korrelointi tapahtui varsinkin Kokkonien (2014) opinnäytetyön tuloksien kanssa, joissa kuvattiin erityishaasteisten koulutuksessa olleen hyötyä tiedollisen koulutuksen onnistumisen kannalta muun muassa siitä, että tieto oli yksinkertaisessa muodossa, haasteet tunnistettiin ja ymmärrettiin sekä paikalla oli osaavaa henkilökuntaa. Osallisuuden kokeminen erityisnuorilla oli useiden lähteiden mukaan tärkeää monelta eri kannalta kuvattuna ja sama osallisuuden merkitys korostui siinä, miten Learning Cafeissa keskusteltiin aktiivisesti osallisuuden lisäämisen mahdollisuuksista. Tämän johdosta pidän kuitenkin opinnäytetyön tuloksia luotettavina tämän tasoiseen tutkimukseen nähden.

Opinnäytetyöprosessissa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2023), ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita (TENK 2019) sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia (Arene 2024). Toteutuksessa on toimittu rehellisesti, huolellisesti ja hyvää tarkkuutta noudattaen. Lähteinä on käytetty mahdollisimman tuoreita lähteitä, jotka ovat

asiantuntijalähtöisiä. Opinnäytetyössä ei ole kerätty henkilötietoja. Aineisto tullaan säilyttämään kuuden kuukauden ajan opinnäytetyön julkaisusta, jonka jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisesti. Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmänä teemoittelu on pyritty kuvaamaan, sillä tavalla, että lukija pystyy siitä arvioimaan niiden luotettavuutta. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseuksessa julkisesti.

Opinnäytetyöprosessissa aluksi keräsin paljon teorian tietoa työni pohjalle, jotta pystyisin muodostamaan kysymykset Learning Cafeita varten. Tutkimustiedon keruuta hankaloitti hieman käyttämäni erityisnuori-termi, jota asiantuntijat eivät juurikaan käyttäneet lähteissä. Lähdemateriaalia koostin sen vuoksi vammaisuuden ja osallisuuden ympärille. Opinnäytetyötä hidasti ensimmäisen yhteistyökoulun pois jääminen kesken projektin, jonka pohjalta havaitsin, että haasteellista on ottaa projektiin mukaan useita eri toimijoita. Opinnäytetyön laajuudesta tehtiin alussa kompromisseja koulun ja työelämätilaajan välillä. Tutkimuslupien hakeminen ja ilmoittaminen sujui yhteistyötahojen kanssa jouhevasti. Kymenlaakson pelastuslaitos oli alusta saakka hyvinkin innoissaan yhteistyöstä ja osoittivat vahvaa kiinnostusta asiaa kohtaan. Tämä kuvastaa hyvin Special Rescuen herättämää laajempaa kiinnostusta pelastusalalla. Yhteistyökoulun kanssa yhteistyö sujui hyvin, mutta haasteita toi aikataulut joululomien ja sen jälkeisen kiireisen kouluarjen vuoksi.

Jatkotutkimusaiheina suosittelisin jatkamaan tämän tutkimuksen aiheita laajennettavaksi oppilaiden haasteiden tiedon jakamista pelastuslaitokselle tietoturvallisuuden näkökulmasta. Aihe vaatinee lainopillista tulkintaa useasta eri näkökulmasta ja tämän vuoksi aiheeseen ei valitettavasti pystytty tässä opinnäytetyössä paneutumaan tarpeeksi.

Toisena jatkokehityksaiheena suosittelisin toistamaan tutkimusta muillakin hyvinvointialueilla, jolloin saataisiin parempi sekä laajempi otos erilaisista käytännöistä NouHätä!-kampanjan toteuttamisessa ja mahdollisista eroavaisuuksista eri pelastuslaitosten ja koulujen kesken. Tällöin otos kuvastaisi luotettavammin valtakunnallista otantaa, koska tämä otanta jäi laajuudeltaan ajallisten haasteiden vuoksi toteutuneeksi ainoastaan paikallisella tasolla.

Näiden tutkimusten jälkeen näkisin, että näin tärkeää asiaa voitaisiin jalostaa NouHätä!-kampanjan kehittämistä myös aluekilpailuihin suuntaavaksi kehittämistyöksi ja jopa valtakunnallisen finaalin suhteen. Näillä toimenpiteillä olisi mahdollisuus yrittää varmistaa erityislasten valtakunnallinen osallistuminen niin NouHätä!-kampanjaan, kuin kilpailuunkin.

LÄHTEET

Aalto, E. 2025. Special Rescue – toiminnalle etsitään edellytyksiä jatkaa valtakunnallisena toimintana. Pelastustieto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://pelastustieto.fi/pelastustoimi/sopimuspalokunnat/special-rescue-toiminnalle-etsitaan-edellytyksia-jatkaa-valtakunnallisena-toimintana/> [viitattu 21.2.2026].

Ahola, S. & Pollari, K. 2018. Lapsella on oikeus osallisuuteen -- vammaisuudesta riippumatta. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Päätösten tueksi 1. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135864/URN_ISBN_978-952-302-999-6.pdf?sequence=1 [viitattu 19.5.2025].

Arene. 2024. Arenen suositukset tekoälyn hyödyntämisestä ammattikorkeakouluille. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://arene.fi/wp-content/uploads/2025/12/Arenen-suositukset-tekoalyn-hyodyntamisesta-ammattikorkeakouluille-2024.pdf> [viitattu 24.2.2026].

Autismikirjon häiriöt ja niiden samanaikaisuus ADHD:n kanssa. 2016. Käypä hoito -suositus. Helsinki: Suomalainen lääkärisseura Duodecim. WWW-dokumentti. 16.12.2016. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/nix00918> [viitattu 12.2.2026].

Ekholm, E. & Teittinen, A. 2014. Vammaiset nuoret ja työntekijäkansalaisuus. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 133. Juvenes Print: Tampere. E-kirja. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/258ab04e-abb5-47f9-a98d-14617a29365a/content> [viitattu 28.8.2025].

Ervasti, O. 2021. Oppilaiden ja opetushenkilöstön näkemyksiä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisen mahdollisuuksista ja rajoitteista. Lapin yliopisto. Hallintotiede. Pro Gradu - tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64767/Osallisuus%20on%20hyvinvointia_Outi%20Ervasti1.pdf [viitattu 28.8.2025].

Gustafsson, H. s.a. YK:n vammaissopimus käyttöön! -käsikirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2016-12/yk_toolkit_pieni.pdf [viitattu 26.8.2025].

Invalidiliitto. s.a.a. Esteettömyys. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys> [viitattu 20.2.2026].

Invalidiliitto. s.a.b. YK:n vammaissopimus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/vammaisuus/vammaisten-oikeudet/ykn-vammaissopimus> [viitattu 18.5.2025].

Karhu, J. 2024. Vammaisten nuorten kokemuksia osallisuudesta. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu - tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/67d29f20-708c-40ca-90b9-f819fbed0e97/content> [viitattu 3.3.2026].

Kirjavainen, P. 2024. Haavoittuvassa asemassa olevan osallisuuden kokemuksen muodostuminen. Vaasan yliopisto. Sosiaali- ja terveyshallintotiede. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://osuva.uwasa.fi/server/api/core/bitstreams/8eef9063-2a69-44b3-999d-c7f4a3a32e37/content> [viitattu 20.8.2025].

Kokkonen, R. 2014. Ensiapukoulutuksen järjestäminen kehitysvammaisille. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.the-seus.fi/bitstream/handle/10024/70375/Kokkonen_Reeta.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.8.2025].

Laine, T. 2024. Vammaisten kokemuksia ohi puhumisesta – Näkökulmana psyko-emotionaalinen vammaistaminen. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/03db4cc4-e788-4f66-9614-c1b933ad1109/content> [viitattu 21.2.2026].

Lapsiasiavaltuutettu. 2021. Vammaisuus ja lapsen oikeudet. Lapsen elämää vamman kanssa. Turenki: Hansaprint Oy. E-kirja. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/a749b53e-9f73-44cf-b907-b1cbd032b766/content> [viitattu 21.2.2026].

Lastensuojelun keskusliitto. s.a. Osallisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/teemat/osallisuus/> [viitattu 19.5.2025].

Luoma, M-L., Valtokari, M., Väre, A., Holm, M., Sainio, P., Ervasti, E., Vuorenmaa, M., Hiekkala, S., Leppäjoki-Tiistola, S., Heini, A. & Purhonen, S. 2023. Vammaisten henkilöiden kokemus lähisuhdeväkivalta ja palvelujen saatavuus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/da300d90-75e0-46e9-84c7-9666cda972c5/content> [viitattu 21.2.2026].

Martela, F. 2022. Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 87, 565–572. Verkkojulkaisu. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.8.2025].

Martin, M. 2016. Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62438/Martin_Martina_ActaE_196_pdfA.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 28.8.2025].

MLL. 2024. Erilaisia oppimisvaikeuksia. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/elamaa-kouluikaisen-kanssa/haasteita-oppimisessa/erilaisia-oppimisvaikeuksia/> [viitattu 8.1.2026].

NouHätä!. 2025. Kampanjan info. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nouhata.fi/kampanja/> [viitattu 28.8.2025].

Nurmi-Koikkalainen, P., Ahola, S., Gissler, M., Halme, N., Koskinen, S., Luoma, M-L., Malmivaara, A., Muuri, A., Sainio, P., Sääksjärvi, K. & Väyrynen, R. 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta - analyysia THL:n tietotuotannosta. Verkkolehti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135650/URN_ISBN_978-952-302-946-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 20.7.2025].

Opetushallitus. s.a. NouHätä! - kampanja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/nouhata-kampanja> [viitattu 28.8.2025].

Pesonen, T. s.a. Erityiskäyttäjättestaus osana aidon saavutettavuuden kehittämistä. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/2024-06-04-10.45-pesonen.pdf> [viitattu 20.2.2026].

Proneuron. 2025. Kognitiiviset vaikeudet ja niiden kuntoutus. Blogi. Saatavissa: <https://proneuron.fi/blogi/tutkimus-kognitiivisista-vaikeuksista/> [viitattu 20.2.2026].

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

SPEK. 2025. SPEK- tietoa meistä. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.spek.fi/tietoa-meista/> [viitattu 20.5.2025].

STM. 2024. Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:31. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaistus.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165969/STM_2024_31_J.pdf [viitattu 28.8.2025].

Sundblom, D., Rikkilä, S., Ahonen, T. & Somerkoski, B. 2025. NouHätä? Nuorten turvallisuuskoulutuksen vaikuttavuus. Kuopio: Pelastusopisto. E-kirja. Saatavissa: https://info.smedu.fi/kirjasto/sarja_B/B7_2025.pdf [viitattu 28.8.2025].

Suomen perustuslaki 731/1999.

Suomen YK-liitto. 2015. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf [viitattu 28.8.2025].

Tanttu, A. & Karapalo, T. 2018. Valmiina työelämään! E-kirja. PDF-dokumentti. Saatavilla: https://valte.fi/kirja/valte_ekirja.pdf [viitattu 19.2.2026].

Tikoteekki. s.a. Kommunikoinnin tukikeinot. WWW-dokumentti. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/kommunikoinnin-tukikeinot/> [viitattu 28.8.2025].

Tenkanen, K. 2021. Pitkäaikaissairaiden ja fyysisesti vammaisten nuorten aikuisten näkemyksiä toimijuudesta. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden

laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210192> [viitattu 28.11.2025].

THL. 2023. Osallisuuden edistäjän opas. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN_ISBN_978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.8.2025].

THL. 2024. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet> [viitattu 21.2.2026].

Traficom. 2025. Saavutettavat digipalvelut rakentavat yhdenvertaista Suomea. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/yleista-saavutettavuudesta/uutisia-saavutettavuudesta/saavutettavat-digipalvelut-rakentavat> [viitattu 20.5.2025].

Tukiliitto. s.a. Muu lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/perus-ja-ihmisoikeudet/muu-lainsaadanto/> [viitattu 18.5.2025].

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf [viitattu 24.2.2026].

Tuulari, S. & Kemppainen, T. 2022. Lainsäädäntö ja sote-uudistus yhteistyön mahdollistajina. Hallinnon tutkimuksen aikakausilehti 41, 265. Verkkolehti. Saatavissa: <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/116370/72332> [viitattu 25.8.2025].

Unicef. s.a. Lapsen oikeuksien sopimus: tiivistelmä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimus-tiivistettya/> [viitattu 28.8.2025].

Valtion nuorisoneuvosto. 2023. Katsaus nuorten hyvinvointiin 2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/hyvinvointikatsaus_saavutettava.pdf [viitattu 20.5.2025].

Valtioneuvosto. 2020. Pelastuslaitokset ensimmäisellä sijalla julkisorganisaatioiden luottamusta ja mainetta mittaavassa tutkimuksessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/pelastuslaitokset-ensimmaisella-sijalla-julkisorganisaatioiden-luottamusta-ja-mainetta-mittaavassa-tutkimuksessa> [viitattu 11.3.2026].

Vamlas. 2021. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Mistä puhumme, kun puhumme ableismista. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://vamlas.fi/mista-puhumme-kun-puhumme-ableismista/> [viitattu 30.6.2025].

Vammaispalvelulaki 675/2023.

Verner, 2024. Sosiaalinen näkökulma. WWW-dokumentti. Saatavissa:
<https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-nakokulma> [viitattu 19.2.2026].

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.

Saatekirje

Hei,

Olen järjestämässä Karhulan paloasemalla 12.2.2026 klo 9.00–10.30 opinnäytetyöhöni liittyvää learning cafe-tilaisuutta. Opinnäytetyöni aiheena on erityisnuorten osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa – NouHätä! -kampanjan kautta.

Tarkoitukseni on kehittää opinnäytetyöni tilaajan SPEK:n kanssa NouHätä! -kampanjaa niin, että se tavoittaisi paremmin myös erityisnuoria ja palvelisi heidän oppimistaan. Olemme keskittyneet tässä opinnäytetyössä pieneen osa-alueeseen, joka koskee pelkästään kampanjan osuutta ja nimenomaisesti pelastuslaitoksen opetusroolia siinä.

Pidän Valkealan yhtenäiskoululla learning cafe:n tammikuussa, josta saan toivottavasti kerättyä tietoa heidän toiveistaan pelastuslaitoksen koulutusosuuteen sekä nuorten haasteista ja kuinka niitä voitaisiin ottaa huomioon pelastuslaitoksen koulutusosuudessa. Tämän pohjalta tulisin pitämään myös teille samantyyllisen tilaisuuden, jotta saamme tietoa SPEK:lle siitä mitä pelastuslaitos tarvitsisi SPEK:ltä vastatakseen erityisnuorten tarpeisiin ja koulujen toiveisiin.

Mikä sitten on learning cafe? Tarkoituksena on ideoida ratkaisuja pienryhmissä keskustellen, omia näkemyksiä esiin tuomalla ja muiden näkemyksiä kommentoiden. Tarkoituksena on löytää yhteistä ymmärrystä asiaan. Pienryhmät keräävät ajatuksiaan ja ideoitaan postit-lappujen avulla isommalle paperille ja ryhmät vaihtavat noin 20 minuutin jälkeen seuraavalle pisteelle. Tarkoituksena on järjestää kolme pistettä eli haemme kolmeen asiaan/kysymykseen vastauksia, jonka jälkeen nämä käydään vielä lyhyesti yhdessä läpi.

Tarjolla on pullaa ja kahvia ja tarkoituksena on pitää tunnelma leppoisena ja vapaana.

Lämpimästi tervetuloa!

Vastaan mielelläni kysymyksiin. Ystävällisin terveisin:

Marianne Keränen

044 260 9145